

Anfibis, rèptils i mamífers

de Sant Joan Despí

Col·lecció Conèixer
i estimar Sant Joan Despí

4

Centre Mediambiental L'Arrel

De la present edició

Ajuntament de Sant Joan Despí

Text

Àngel Arroyes

Revisió científica

Sergi Sales

Fotografies i imatges

Eduardo Cruz Casanova: fitxa 6, 15 i 16

Marcial Lorenzo Pereira: fitxa 7

Alexandre Porthault: fitxa 8

Javier Pérez Marañón: fitxa 10

Javier Fernández Traperó: fitxa 17

Joan Guíllamat Castells: fitxes 1, 2, 3, 4, 5, 9, 11, 12, 13, 14, així com les fotografies dels rastres i de l'egagròpila.

Totes les espècies que apareixen en aquesta guia han estat observades a Sant Joan Despí

Disseny gràfic

Trimatge. Disseny i comunicació per al món associatiu

Dipòsit Legal

B-4909-07

Amfibis, rèptils i mamífers

Per a moltes persones els amfibis, els rèptils i els mamífers que viuen a Sant Joan Despí són els grans desconeguts de la nostra fauna. Per a d'altres, aquests animals són éssers indesitjables, com succeeix amb les serps o amb alguns rosegadors. Aquests sentiments de repulsa són en la majoria dels casos fruit de la desconeixença i de factors culturals.

Amb aquest llibre us volem acostar a conèixer alguns d'aquests animals per trencar els mites que existeixen al voltant d'uns éssers vius dignes de ser admirats i conservats per a les generacions futures.

Relació d'espècies

AMFIBIS

1. Granota comuna *Rana perezi*

RÈPTILS

2. Tortuga de rierol *Mauremys leprosa*
3. Tortuga de Florida *Trachemys scripta*
4. Dragó comú *Tarentola mauritanica*
5. Sargantana ibèrica *Podarcis hispanica*
6. Serp blanca *Elaphe scalaris*
7. Serp verda *Malpolon monspessulanus*
8. Serp d'aigua *Natrix maura*

MAMÍFERS

9. Eriçó comú *Erinaceus europaeus*
10. Ratapinyada comuna *Pipistrellus pipistrellus*
11. Conill *Oryctolagus cuniculus*
12. Rata negra *Rattus rattus*
13. Rata comuna *Rattus norvegicus*
14. Ratolí domèstic *Mus musculus*
15. Esquirol vermell *Sciurus vulgaris*
16. Porc senglar *Sus scrofa*
17. Guineu *Vulpes vulpes*

On observar amfibis, rèptils i mamífers a Sant Joan Despí?

1. Riu Llobregat, zona agrícola i disseminat

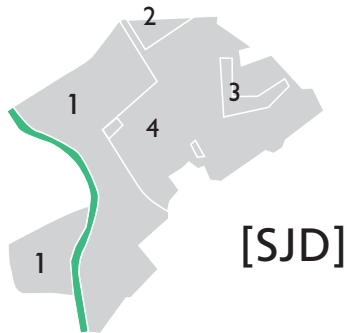
2. Parc de Torreblanca

3. Parc de la Font Santa

4. Zona urbana

Abreviatures

Cas: castellà

Basc: basc

Gal: gallec

Ang: anglès

Com podem observar els animals d'aquesta guia

Observar amfibis, rèptils i mamífers no sempre és feina fàcil. La majoria de les vegades sabem de la seva presència per rastres i petjades que trobem al camp. Els seus hàbits discrets i el fet que molts tenen activitat nocturna, els fa passar desapercebuts.

Si volem detectar la presència d'aquests animals cal tenir molta paciència i saber buscar entre pedres i murs, comparar petjades al fang o trobar femtes a terra. Però, sobretot, cal ser prudents per no molestar aquests animals que formen part del patrimoni natural de Sant Joan Despí.

Amfibis

Els amfibis són vertebrats que en estat adult tenen quatre extremitats (tetràpodes), pell nua, fina i humida, i que poden viure fora de l'aigua ja que respiren per pulmons, encara que necessiten el suport de la respiració cutània.

Necessiten l'aigua per reproduir-se, ja que dipositen els òvuls fecundats. Al cap de 2 o 3 mesos neixen les larves (capgrossos), que respiren per brànquies, no tenen extremitats i es mouen mitjançant una cua.

Després experimenten una metamorfosi: la cua es redueix, apareixen les quatre potes, desapareixen les brànquies i es formen els pulmons, per la qual cosa ja poden sortir de l'aigua.

Granota comuna

Cas: Rana común Basc: Ur-igel arrunt
Gal: Ra verde Ang: Iberian Green Frog

• **Descripció:** Fins a 15 cm de longitud. Esvelta i àgil. La coloració pot ser verda, castanya o grisenca, amb taques més fosques. Ventre blanquinós i taques grises. Poden tenir una línia vertebral groguenca. El mascle és més gran que la femella. Té el cap tan ample com llarg, amb ulls que sobresurten molt. Hibernació relativament llarga i acoblament entre abril i maig. La posta pot arribar als 10.000 ous. El seu desenvolupament s'allarga fins ben entrat l'estiu i a la tardor passa a refugiar-se al llim del fons dels estanys. Malauradament, el conegut "croac" que emeten els mascles passa desapercebut en èpoques reproductores, en part degut a la contaminació acústica que ens envaeix.

• **Dieta:** S'alimenta d'insectes, artròpodes aquàtics i petits vertebrats.

• **Hàbitat:** Molt aquàtic. Viu a tot tipus de masses d'aigua, ja siguin naturals o artificials, d'on surt només per assolellar-se. Costums principalment diürns.

Classe: Amfibia

Ordre: Anura Família: Ranidae Gènere: Rana

Rana perezzi

• Distribució

Arreu del país, seguint la presència d'aigua.
A Sant Joan Despi la trobem al riu Llobregat, la zona agrícola i als parcs de la Font Santa i de Torreblanca.

Rèptils

Els rèptils són vertebrats que presenten el cos recobert d'escates epidèrmiques seques i impermeables, les quals els permeten suportar ambients molt secs.

No generen prou calor per mantenir una temperatura corporal constant; per això agafen i perden temperatura de l'ambient per regular la temperatura interna, movent-se entre sol i ombra, o per mitjà de circulació sanguínia preferencial.

Tenen respiració pulmonar i es reproduïxen per fecundació interna (ous proveïts de closca).

Poden presentar quatre potes com les sargantanes o cap com les serps. Com que la temperatura interna és variable, no incuben els ous, simplement els enterren, i el seu desenvolupament és directe, és a dir, sense fases larvàries.

Es distingeixen quatre tipus:

- » **Saures**
- » **Ofidis**
- » **Quelonis**
- » **Crocòdilians**

Tortuga de rierol 2

Cas: Galápago leproso Basc: Apoarmatu korrontezale
Gal: Sapoconcho riscado Ang: Stripe-necked terrapin

• **Descripció:** Tortuga amb closca aplanada que pot fer fins a 20 cm, de color variable, bru, ocre o verdós, amb estries ataronjades al coll i amb taques ataronjades a la closca en juvenils i subadults. Cinc plaques vertebrals i quatre plaques costals, i plaques inguinals i axil·lars ben desenvolupades, amb la cua llarga i una carena vertebral més o menys marcada. Molt aquàtica, neda i es capbussa molt bé. Pren el sol prop de l'aigua i se submergeix ràpidament davant de qualsevol signe de perill. La còpula és primaveral i la posta consta de 5 a 12 ous que són enterrats en la proximitat de l'aigua. A vegades la seva closca és colonitzada per algues, conferint-li un aspecte deteriorat, del qual prové el seu nom científic.

• **Dieta:** Principalment carnívora, s'alimenta d'insectes i larves, mol·luscs, peixos i fins i tot carronya. A vegades els adults incorporen matèria vegetal a la seva dieta.

• **Hàbitat:** Viu sempre a prop de l'aigua, en lloc diversos com rius, llacs, basses, embassaments, canals de rec, etc.

Classe: Reptilia

Mauremys leprosa

Ordre: Quelonis Família: Emydidae Gènere: Mauremys

• Distribució

Al nostre municipi es troba exclusivament al riu Llobregat on lluita amb la degradació de les vores i la competència amb la Tortuga de Florida.

Tortuga de Florida 3

Cas: Galápago americano Basc: Apoarmatu amerikarra
Gal: Tartaruga de Florida Ang: Pond slider

• **Descripció:** Tortuga al·lòctona, semiaquàtica, de potes palmejades que es caracteritza per tenir taques vermelles, taronges o grogues als costats del cap. Closcas ovalada i lleugerament en forma de quilla. Plastró més ample en la part anterior que en la posterior, de color grogós amb taques negres en els adults. De color verdós o marró, posseeix escut axil·lar i inguinal ben desenvolupats. El perfil de la mandíbula inferior és arrodonit. De fins a 25 cm de llargada, pot arribar a pesar prop d'un kilogram. Els mascles adults són més petits que les femelles i tenen les ungles i la cua molt llargues. La femella pot fer diverses postes a l'any, cadascuna entre 12 i 15 ous, que fan eclosió entre els 50 i els 62 dies.

• **Dieta:** Principalment carnívora, s'alimenta d'insectes i larves, mol·luscs, peixos i fins i tot carronya. S'ha comprovat la predació que pot afectar greument poblacions d'amfibis i peixos autòctons.

• **Hàbitat:** Malgrat la prohibició del seu alliberament intencionat al medi, és present en qualsevol bassa urbana. A casa nostra comparteix el territori amb la tortuga de rierol, amb la qual pot competir pel territori i pel menjar, desplaçant la nostra espècie autòctona.

Classe: Reptilia

Trachemys scripta

Ordre: Quelonis Família: Emydidae Gènere: Trachemys

• Distribució

Es distribueix des del sud-est dels Estats Units fins al Brasil. A Sant Joan Despí aquesta espècie al·lòctona la trobem al riu i als estanys dels grans parcs.

Dragó comú

4

Cas: Salamánquesa común Basc: Dragoitxo arrunta
Gal: Osga común Ang: Moorish gecko

• **Descripció:** Gecònid gran i robust, que pot arribar als 19 cm de longitud total. Pupil·la vertical amb iris gris. Part inferior dels dits amb làmines adhesives no dividides pel mig. Dits amb unghes visibles en només dos dits. Cos recobert amb fileres de grans tubercles. Parts inferiors amb escates hexagonals llises. Coloració dorsal marró o grisa, amb quatre o cinc bandes transversals fosques. Parts inferiors blanques o grogues. La coloració general és més fosca durant el dia i més clara a la nit. Actiu a la primavera i l'estiu, fins i tot a la tardor i l'hivern en zones de clima temperat. Activa diürna i nocturna, s'assolella a primeres hores del dia i després s'amaga en esquerdes o pedres, fins a primeres hores de la nit, quan surt de cacera. Els mascles són més grans i amb el cap més gros que les femelles. Perden la cua amb facilitat.

• **Dieta:** Dieta molt variada basada en insectes els quals caça a l'aguait durant la nit en llocs il·luminats. Netegen les nostres llars d'invertebrats.

• **Hàbitat:** És abundant en ambients humanitzats i zones de roquissars. Hiberna en esquerdes, forats, edificis, troncs. Sovint apareix dins d'armaris de roba, on s'alimenta de les arnes que ataquen els nostres vestits.

Classe: Reptilia

Tarentola mauritanica

Ordre: Squamata Família: Gekkonidae Gènere: Rana

• Distribució

A Catalunya, és abundant i es distribueix arreu, excepte les zones més elevades del Pirineu. A Sant Joan Despi el trobem en construccions humanes i en zones amb esquerdes i roques.

Sargantana ibèrica 5

Cas: Lagartija ibèrica Basc: Sugandila iberiarra

Gal: Lagartixa dos penedos Ang: Iberian Wall Lizard

• **Descripció:** Petita i esvelta, de cap lleugerament aplanat. El cap i el tronc mesuren junts uns 6,5 cm i la cua dobla aquesta longitud. Gran diversitat de colors i dibuixos, des de marró o ocre verdós fins a verd brillant. Poden aparèixer taques negres més o menys irregulars o bandes dorsolaterals. El dibuix dorsal tacat és més habitual en els mascles, mentre que les bandes longitudinals que alternen franges fosques i clares són més freqüents en les femelles. Els mascles són més grans i els joves poden tenir la cua de color verd o blau. Activa quasi tot l'any durant les hores de sol, sobretot al migdia, fa una breu hibernació, inexistent en els climes més càlids. Aparellament entre febrer i abril, amb dues o tres postes.

• **Dieta:** Bàsicament insectívora, en alguns casos s'ha comprovat la ingesta de matèria vegetal i la predació sobre juvenils d'altres lacèrtids, preses d'entre 2 i 5 mm.

• **Hàbitat:** Viu en espais amb presència de roques, bàsicament a les terres baixes. Se la troba en construccions humanes i es refugia sota pedres, en forats de parets i al peu de plantes.

Classe: Reptilia

Podarcis hispanica

Ordre: Squamata Família: Lacertidae Gènere: Podarcis

• Distribució

La trobem a la península Ibèrica, al nord-oest d'Àfrica i a una part de França. A Sant Joan Despi la trobem arreu, i és fàcilment observable en voreres, parets i roquissars.

Serp blanca

6

Cas: Culebra de escalera Basc: Eskailera-sugea
Gal: Serpe riscada Ang: Ladder Snake

• **Descripció:** Pot arribar a fer 1,60 m de longitud. La coloració de l'adult és uniforme entre castany i groguenc amb dues franges dorsolaterals de color fosc. Les parts ventrals són més clares i poden presentar petites taques de color fosc. La coloració dels joves és blanca i presenta unes barres fosques transversals que s'ajunten amb les dorsolaterals formant un dibuix en forma d'escala, fent una espècie de "H". Aquesta coloració dels joves li dona el nom, tant científic com en català. Solen presentar una franja que va de l'ull a les commissures de la boca. Cap acabat en punxa. Llarga hibernació des dels primers freds fins ben entrada la primavera. La posta és al juliol i la desclosa al setembre o a principis d'octubre.

• **Dieta:** Ratolins i altres petits rosegadors, ocells dels nius, adormits i ferits, i artròpodes. Constrictora amb espècies grosses.

• **Hàbitat:** Fortament mediterrània, ocupa localitats seques, assolellades i vessants rocallosos. És diürna i activa a les hores de més calor. Necessita força estona per assolellar-se, i això fa que sigui fàcil d'observar als marges del camins i carreteres asfaltades on normalment troba la mort en ser atropellada o apallissada per l'home.

Elaphe scalaris

Classe: Reptilia

Ordre: Squamata Família: Colubridae Gènere: Elaphe

• Distribució

Habita quasi tota la Península, excepte Galícia i el País Basc. A Sant Joan Despi la podem trobar a l'espai agrari i fluvial, així com als espais lliures. Esporàdicament, als grans parcs de la població.

Serp verda

7

Cas: Culebra bastarda Basc: Montpellierko sugea
Gal: Cobregón Ang: Montpellier snake

• **Descripció:** És la serp més grossa del nostre àmbit i pot superar els 2 m de longitud. Color entre bru i verdós, amb taques o sense. Una mena de cresta sobre l'ull li configura una mirada poc amable. Els individus joves tenen un dibuix més viu que els adults. Tot i que la posició dels ullals fa difícil la seva picada als humans, aquesta només provoca una inflamació local o entumiment. Hibernació des de començaments de tardor fins ben entrada la primavera, aparellament d'abril a maig i posta els dos mesos següents. Els ous desclouen cap al setembre o abans segons les comarques.

• **Dieta:** Insectes grossos i petits vertebrats com ara ratolins, rates, cries de conill, sargantanes, saures i ocells, sempre condicionats per la mida dels dos animals. Subjecta la presa i li inocula el verí.

• **Hàbitat:** Àrees seques, pedregoses o rocoses, amb vegetació arbustiva, clarianes de bosc i zones agrícoles, fins i tot zones habitades. Bàsicament terrestre, diürna i sovint activa al migdia.

Classe: Reptilia **Malpolon monspessulanus**

Ordre: Squamata Família: Colubridae Gènere: Malpolon

• Distribució

Molt abundant a Catalunya. A Sant Joan Despi la podem trobar a l'espai agrari i fluvial, així com als espais lliures. Esporàdicament, als grans parcs de la població.

Serp d'aigua

8

Cas: Culebra viperina Basc: Cobra sapeira
Gal: Suge biperakara Ang: viperine snake

• **Descripció:** Serp de mida mitjana, pot superar el metre de longitud. Cua curta i cap ample i ben delimitat respecte al cos. De coloració verda, més o menys fosca, groga, vermella o negra, presenta al dors una línia vertebral en forma de ziga-zaga. Existeix un patró alternatiu que consisteix en dos línies longitudinals paral·leles, de colors clars i de recorregut dorsal. El ventre pot ser blanc, groguenc, vermellós o negre. Té un comportament defensiu consistent en el mimetisme amb l'escurçó, tot aplanant i triangulant el cap emetent uns bufs sonors, alhora que infla el cos i simula atacs amb la boca tancada, sense arribar a mossegar mai. En ser manipulada emet una secreció pudent per la seva cloaca. Es diferencia dels escurçons perquè no té les pupil·les traçades verticalment. Hiberna fins a principis de la primavera. La seva activitat es produeix durant el dia i sempre a prop de l'aigua dolça, traient els orificis nasals fora de l'aigua per respirar.

• **Dieta:** S'alimenta d'amfibis, peixos, cucs i petits mamífers. Captura les seves preses a l'aguait o mitjançant recerca.

• **Hàbitat:** Lligada a medis aquàtics, habita tant espais naturals com artificials. Malgrat ser una bona nedadora, generalment només està dins l'aigua per caçar.

Natrix maura

Classe: Reptilia

Ordre: Squamata Família: Colubridae Gènere: Natrix

• Distribució

Es distribueix pel nord-oest d'Àfrica i pel sud-oest d'Europa. A Sant Joan Despí es troba exclusivament lligada a les masses d'aigua de la zona fluvial i agrària.

Mamífers

Els mamífers són animals vertebrats que es caracteritzen per la presència de glàndules mamàries que en les femelles produeixen llet destinada a alimentar les seves cries.

La capa exterior dels mamífers és la pell, un òrgan elàstic i flexible que sol estar recobert de pèl o pelatge.

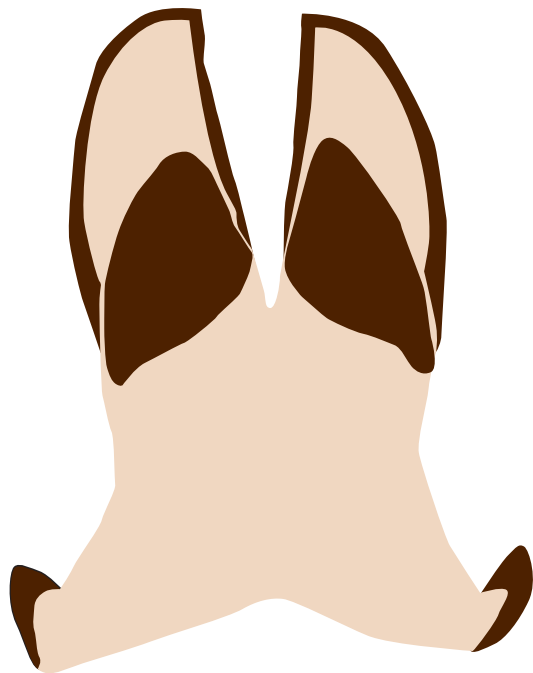
Els mamífers tenen cossos endotèrmics o de sang calenta, amb respiració pulmonar i tenen una reproducció sexual que necessita de la presència de cèl·lules reproductores sexuals masculines i femenines per desenvolupar-se.

Els mamífers representen unes 5.500 espècies d'animals.

Petjades

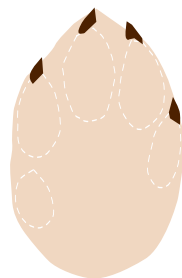
Mida natural

Petjada de senglar

Petjades de
rata comuna

Petjada de conill

Petjada de guineu

Petjades d'eriçó

Rastres

Latrina de conill

Petjada de senglar

Femtes de conill

Femtes de ratapinyada

Pinya rossegada per esquiroi

Egagròpiles

Moltes aus de presa mengen insectes i petits vertebrats els quals digereixen fonamentalment sencers.

Aquesta massa s'anomena egagròpila, i conté les restes de petits vertebrats i invertebrats.

Els sucg gàstrics de l'au digereixen les parts toves però no pas els ossos, el pèl, les ungles i les dents. Les restes no digerides formen una massa que l'au regurgitarà.

Un rapinyaire pot fer de 2-3 egagròpiles per jornada de cacera.

La presència de restes òssies de micromamífers ens permet de manera indirecta de confirmar la seva presència en un territori.

Esquema del crani d'un ratolí

Eriçó comú

9

Cas: Erizo europeo Basc: Triku
Gal: Ourizo cacho Ang: Western hedgehog

• **Descripció:** Animal terrestre i solitari, actiu al crepuscle i de nit. És ràpid i neda bé. De 25-34 cm de llargada. Cap sense coll i musell agut. Orelles curtes, arrodonides i visibles parcialment. Ulls petits. Dors, flancs i part superior del cap recoberts d'espines protectores, de color clar amb un parell de bandes més fosques, una a la base i l'altra gairebé a la punta, que li donen una coloració marronosa. Cua i potes curtes amb dits amb urpes. Es contrau tot fent una bola en cas de perill. Aparellament d'abril a setembre. Les cries neixen cegues, amb les espines encara toves i sota la pell, i pesen entre 12-25 g. Viu entre 4 i 8 anys.

• **Dieta:** Alimentació variada: glans, fruits caiguts, baies, cucs de terra, escarabats, erugues, llimacs, petits cargols; malmat tot sovint niuades de ratolins i ocells.

• **Hàbitat:** Habita en boscos perennifolis i caducifolis, bardissars, conreus, marges de camps i camins que possibilitin l'abundància d'aliment i la construcció del niu de cria i el refugi hivernal (octubre-abril, llit de fulles i herbes de 50 cm de diàmetre). Visitant habitual dels jardins i els parcs, té un gran nombre de baixes per atropellament.

Conèixer i estimar Sant Joan Despí

Erinaceus europaeus

Classe: Mammalia

Ordre: Erinaceonorpha Família: Erinaceidae Gènere: Erinaceus

• Distribució

A Sant Joan Despí el trobem a l'espai agrícola i fluvial, i de manera més escassa en els espais lliures i els grans parcs.

Amfibis, rèptils i mamífers de Sant Joan Despí

Ratapinyada comuna 10

Cas: Murciélago enano Basc: Pipistrelo arrunt
Gal: Morcego común Ang: Common pipistrelle

• **Descripció:** Es tracta de l'espècie de ratpenat més petita i difosa d'Europa, amb una envergadura d'uns 22 cm i una longitud de 3 a 5 cm. Pesa uns 8 g. El seu pèl és de color variable, malgrat que predomina el color marró vermellós, amb el ventre més pàl·lid. Orelles curtes, triangulars i arrodonides a les puntes, el musell també és arrodonit. No presenta dimorfisme sexual, tot i que els òrgans sexuals són visibles a simple vista. Hiberna tard, cap al desembre, i encara en aquesta estació se'l pot veure volar. El seu vol és ràpid i espasmòdic. Les colònies de cria es creen al maig i es dissolen a l'agost, quan les cries ja volen.

• **Dieta:** S'alimenta d'insectes voladors, entre els quals destaquen mosquits, coleòpters i papallones petites.

• **Hàbitat:** Viu en pobles i ciutats, així com en parcs i boscos, sempre que hi trobi refugi. També és possible trobar-lo en cavitats naturals. Crea colònies tant en el període de cria com en el d'hibernació. És fàcil de veure mentre caça a prop de les fonts de llum.

Classe: Mammalia **Pipistrellus pipistrellus**
Ordre: Chiroptera Família: Vespertilionidae Gènere: Pipistrellus

• Distribució

Difós arreu d'Europa, excepte al nord d'Escandinàvia. És molt abundant a tot el país. A Sant Joan Despi el trobem arreu.

Conill

Cas: Conejo Basc: Mendi-untxia
Gal: Coelho bravo Ang: Rabbit

• **Descripció:** Té el cos cobert de pelatge espès i llanut, de color terrós fosc a gris, i destaca la part interna de la cua, de color blanc. Cap ovalat, ulls grans, orelles llargues i cua molt curta. Potes anteriors més curtes que les posteriors, té unes potents extremitats posteriors adaptades a la cursa i al salt. No presenta dimorfisme sexual. Viu en llodrigueres i és molt prolífic. A la natura, el període de reproducció va des del març fins al setembre. La femella pot donar a llum de 4 a 5 cries. Pot tenir fins a 4 parts per any i els joves arriben a la pubertat entre els 3 i els 5 mesos d'edat. L'esperança de vida del conill és d'uns 8 o 10 anys.

• **Dieta:** Menja diversos tipus de vegetals, com ara herba, fruites, hortalisses, fulles, fruits del bosc, etc. Practica la coprofàgia: ingereix un tipus especials d'excrements, els quals en passar dues vegades pel tracte digestiu, alliberen molt millor els nutrients presents als vegetals.

• **Hàbitat:** Espècie eminentment mediterrània, viu en prats, espais oberts, boscos aclarits i a les zones més exteriors del boscos. Viu fins als 1.500 m d'alçada. Les seves poblacions es veuen greument afectades per dues malalties: la mixomatosi i l'hemorràgia vírica.

Classe: Mammalia

Oryctolagus cuniculus

Ordre: Lagomorpha Família: Leporidae Gènere: Oryctolagus

• Distribució

Originari de la península Ibèrica i el nord d'Àfrica, ha estat introduïda en moltes zones del món. A Sant Joan Despí la trobem a l'espai fluvial i agrari i als grans parcs.

Rata negra

12

Cas: Rata negra Basc: Arratoi beltza
Gal: Rata cincenta Ang: Black rat

• **Descripció:** Rosegador que es diferencia de la rata comuna perquè té el cos més allargat, orelles nues i cua sense pèl i molt llarga. Les femelles són més petites que els mascles. Els adults tenen una coloració dorsal molt fosca, amb tonalitats que van del gris fosc fins al marró vermellós. El ventre és més clar i la línia de divisió evident. Viuen en grups jerarquitats, amb un mascle predominant i dues femelles subordinades. Comportament arbori en l'època de cria característic nomès de França i la península Ibèrica. És una espècie d'hàbits crepusculars i nocturns, malgrat que és fàcil observar-la al llarg del dia. Se la considera vector en la transmissió d'algunes malalties infeccioses. Serveix d'aliment a depredadors com l'òliba, el duc o la guineu. Potencialment cada femella pot tenir fins a 56 cries per any.

• **Dieta:** Menja de tot però amb una dieta més vegetariana que la rata comuna.

• **Hàbitat:** Viu en espais diversos, des de matolls o boscos fins a camps de fruiters i horts, sempre que no siguin zones fredes i hi hagi cobertura vegetal. La seva presència als nuclis habitats ve marcada per la presència de la rata comuna, més resistent, gran i agressiva.

Rattus rattus

Classe: Mammalia

Ordre: Rodentia Família: Muridae Gènere: Rattus

• Distribució

La seva distribució està molt lligada a la presència de zones humanitzades. Es troba a tot Europa, excepte al nord, i és abundant a la Mediterrània. A Sant Joan Despí es troba a l'espai agrari i fluvial.

Rata comuna

13

Cas: Rata parda Basc: Arratoi arrunta
Gal: Rata común Ang: Brown rat

• **Descripció:** Rosegador que presenta el musell arrodonit, ulls i orelles petites. Coloració gris clara, amb el dors gris-marronós i les parts ventrals clares. El exemplars joves són més foscos. La seva cua és força més curta que el cos. Els exemplars que viuen en medis urbans són més grans que els que viuen en medis rurals. Les femelles són lleugerament més petites que els mascles, i posseeixen sis parells de mames: tres pectorals i tres inguinals. Pot arribar a tenir fins a sis o set parts l'any, amb un nombre de cries per part d'entre 11 i 14. Hàbits bàsicament nocturns i crepusculars. És bona nedadora i pot portar una vida semiaquàtica. En medis urbans s'estimen proporcions de fins a cinc rates per habitant.

• **Dieta:** Espècie omnívora i oportunista, amb una dieta molt variada. Al camp menja fruites, verdures i cereals, així com invertebrats, petits vertebrats, ous, cries d'ocells i carronya. A ciutat s'alimenta fonamentalment de deixalles.

• **Hàbitat:** Lligat a la presència humana, tant al camp com a la ciutat. És fàcil trobar-la en abocadors, clavegueres, soterranis i en general en qualsevol forat sota terra. És freqüent en ports i ambients costers. Hi ha poblacions silvestres molt lligades a la presència d'aigua.

Rattus norvegicus

Classe: Mammalia

Ordre: Rodentia Família: Muridae Gènere: Rattus

• Distribució

Originària de la Xina. Va colonitzar Europa a començaments del segle XVIII, i va arribar a Espanya al segle XIX. A Sant Joan Despí la podem trobar arreu.

Ratolí domèstic

14

Cas: Ratón casero Basc: Etxe-sagua
Gal: Rato caseiro Ang: House mouse

• **Descripció:** Semblant al ratolí de bosc encara que de mida inferior i amb les orelles, els ulls i, sobretot, el peu posterior més petits. Cos esvelt i musell punxegut. Cua recoberta d'escames, relativament gruixuda, gairebé nua i aproximadament de la mateixa longitud que el cap i el cos. Coloració molt variable, des del gris més fosc fins a un gris molt clar barrejat sempre amb pèls groguencs. La part ventral del cos i les potes solen ser més clars. Gran activitat crepuscular i nocturna, es manté amagat dins del seu refugi durant el dia, encara que no és difícil veure'l de forma esporàdica. Gran capacitat reproductora que s'allarga durant tot l'any, especialment en els animals lligats a les zones humanitzades.

• **Dieta:** Malgrat que es tracta d'un granívor, pot nodrir-se de gran varietat d'aliments, sobretot dels emmagatzemats per l'home.

• **Hàbitat:** Animal cosmopolita, acompanya sempre els humans. Acostuma a viure dins dels edificis, ocupant esclerxes o forats. Ocupa territoris molt petits al voltant del seu centre d'alimentació. Els exemplars assilvestrats continuen sotmesos a la presència humana, ocupant la vegetació herbàcia i els marges de pedra dels camps.

Conèixer i estimar Sant Joan Despi

Mus musculus

Classe: Mammalia

Ordre: Rodentia Família: Muridae Gènere: Mus

• Distribució

A Sant Joan Despi el trobem arreu, sempre que trobi aliment disponible.

Amfibis, rèptils i mamífers de Sant Joan Despi

Esquirol vermell 15

Cas: Ardilla Basc: Katagorri arrunta

Gal: Esquíu Ang: Red squirrel

• **Descripció:** Rosegador de petites dimensions (38-45 cm de longitud), que viu als arbres. Pèl vermellós, més fosc a l'hivern, quan desenvolupa uns pèls llargs a l'extrem de les orelles, amb certa variabilitat que pot donar un petit percentatge d'exemplars grisos. Cua ben poblada, voluminosa i esponjosa que l'ajuda a mantenir l'equilibri. Potes curtes i fortes, amb les ungles corbes i punxegudes. S'arrapa a l'escorça quan corre saltant d'un arbre a l'altre. Actiu durant tot l'any, fa nius de forma esfèrica, on cria i troba refugi; a més, els utilitza com a rebost. Quan baixa per un arbre, sempre ho fa de cap per avall. Les seves potes davanteres li permeten subjectar els aliments. Grans fluctuacions poblacionals lligades a la producció de pinyons.

• **Dieta:** Menja pinyons, fruits secs i llavors, malgrat que pot alimentar-se d'altres fruits, bolets, brots de branques tendres, insectes, ous i petits ocells. Acostuma a netejar les pinyes que menja en un mateix lloc, anomenat "taller d'esquirol".

• **Hàbitat:** Forestal i arborícola. Agraeix la presència d'aigua, essent freqüent en espais fluvials i fonts. Tolera la presència dels humans, sempre que no mostrin conductes agressives. És habitual en alguns parcs de les grans ciutats.

Conèixer i estimar Sant Joan Despi

Classe: Mammalia

Ordre: Rodentia Família: Sciuridae Gènere: Sciurus

Sciurus vulgaris

• Distribució

Present a tota Europa. A Sant Joan Despi només ha estat localitzada al Parc de Torreblanca, on és una espècie molt escassa.

Amfibis, rèptils i mamífers de Sant Joan Despi

Porc senglar

16

Cas: Jabalí Basc: Basurdea

Gal: Porco bravo Ang: Wild boar

• **Descripció:** Mamífer gran i corpulent. Pot arribar a fer 150 cm de llargada i 90 d'alçària. Coloració fosca, quasi negra en els adults, encara que durant els primers 4-5 mesos són marronosos amb el dors ple de franges longitudinals que li donen el nom típic de "raions". Els mascles adults tenen dos llargs ullals arcats com a defenses, i són més corpulents que les femelles. El morro és mòbil, truncat i molt dur. La seva activitat és principalment crepuscular i nocturna. Espècie molt prolífica, amb tres o quatre cries a cada part. Són vectors de transmissió de diverses malalties, especialment en zones en contacte amb porcs domèstics, cosa que desaconsella el consum de la seva carn sense una anàlisi veterinària.

• **Dieta:** Omnívor predominantment vegetarià, causa estralls a l'agricultura. Depreda nius, colònies d'ocells i carronya. La proximitat a l'home fa que cerqui deixalles al voltant dels habitatges, i fins i tot es pot domesticar.

• **Hàbitat:** Ocupa hàbitats forestals, maresmes, zones agrícoles o fins i tot perifèries urbanes, sempre que trobi abundant vegetació. A Europa ha experimentat una forta expansió, degut en part a l'abandonament dels boscos.

Sus scrofa

Classe: Mammalia

Ordre: Artiodactyla Família: Suidae Gènere: Sus

• Distribució

Es distribueix per Europa, Àsia i el nord d'Àfrica. A Sant Joan Despi és un visitant ocasional de la zona fluvial, especialment als hiverns, encara que cada cop més freqüent.

Guineu

Cas: Zorro Basc: Azeri arrunta
Gal: Raposo Ang: Red fox

17

- **Descripció:** Cànid caracteritzat per una llarga cua acabada en una punta blanca, la qual pot arribar a ser el 70% de la longitud total del cos. Musell allargat i orelles prominents, negres per fora, igual que els peücs. Extremitats llargues i primes, amb petjada característica. Ulls petits i pupil·la vertical. Coloració variable, amb predomini de les tonalitats vermelloses, groguenques o grises, a vegades amb pitet blanc, platejat o negre. Activitat eminentment nocturna, especialment allà on se senten assetjats.

- **Dieta:** Carnívor oportunista, basa la seva dieta en el recurs més abundant o fàcil de trobar en un territori. Menja micromamífers, conills, animals domèstics (gallines, gats...), i carronya, a més de fruits i invertebrats. En zones molt humanitzades, el 50 % de la seva dieta pot arribar a estar formada per deixalles.

- **Hàbitat:** Habita tot tipus d'ambients, des del subàrtic fins al desert, tant arran de mar com fins a l'alta muntanya, en boscos, espais oberts i fins i tot ciutats. Les seves poblacions s'autoregulen amb forts brots de malalties (com ara la sarna).

Vulpes vulpes

Classe: Mammalia

Ordre: Carnívora Família: Canidae Gènere: Vulpes

• Distribució

És el carnívor de més àmplia distribució mundial. A Sant Joan Despi el trobem a l'espai fluvial i agrari, on ha arribat a criar. Esporàdic en alguns grans parcs de la població.

Aquest quart volum de la col·lecció de llibres “Conèixer i estimar Sant Joan Despí” neix amb la voluntat d’aconseguir dos objectius. D’una banda, introduir-nos en el món dels amfibis, rèptils i mamífers i, de l’altra, contribuir al coneixement del patrimoni natural de Sant Joan Despí.

AJUNTAMENT DE
SANT JOAN DESPÍ

AGENDA SJD

 L'ARREL
Centre Mediambiental